

Árið 2013, fimmtudaginn 18. apríl, var á dómþingi Héraðsdóms Reykjavíkur, í málinu nr. E- 3607/2012:

Alfreð Sturla Böðvarsson

gegn

Landsbankanum hf.

kveðinn upp svohljóðandi

### **ú r s k u r ð u r :**

Mál þetta, sem tekið var til úrskurðar hinn 22. febrúar sl., að loknum munnlegum málflutningi, var höfðað fyrir dómþinginu af Alfreð Sturlu Böðvarssyni, Karfavogi 20, Reykjavík, á hendur Landsbankanum hf., með stefnu áritaðri um birtingu 26. október 2012.

Dómkröfur stefnanda eru þær aðallega, að viðurkennt verði með dómi að veðskuldabréf nr. 4739, dagsett 27. mars 2006, upphaflega að fjárhæð 12.000.000 króna, upphaflega á milli stefnanda og Landsbanka Íslands hf., áður gamla Landsbanka Íslands hf., skuli bera nafnvexti samkvæmt 3. gr. skuldabréfsins frá 27. mars 2006 til lokagjalddaga skuldabréfsins.

Að viðurkennt verði með dómi að öllum greiðslum sem stefnandi hefur innt af hendi í samræmi við kröfur stefnda vegna veðskuldabréfsins skuli ráðstafað með þeim hætti að fyrst skuli greiðslur ganga upp í áfallna vexti samkvæmt 3. gr. bréfsins en greiðslur umfram áfallna vexti skuli hverju sinni ráðstafað á greiðsludegi viðkomandi greiðslu inn á höfuðstól lánsins eins og hann hefði verið frá upphafi án gengistryggingar í íslenskum krónum.

Fyrsta varakrafa. Að viðurkennt verði með dómi að veðskuldabréfið nr. 4739, dagsett 27. mars 2006, upphaflega að fjárhæð 12.000.000 króna, upphaflega milli stefnanda og Landsbanka Íslands hf., áður gamla Landsbanka Íslands hf., en nú stefnda Landsbanka Íslands hf., skuli bera nafnvexti samkvæmt 3. gr. skuldabréfsins frá 27. mars 2006 til 15. febrúar 2012, en vexti samkvæmt 4. gr. laga nr. 38/2001, frá þeim degi til lokagjalddaga skuldabréfsins.

Að viðurkennt verði með dómi að öllum greiðslum sem stefnandi hefur innt af hendi í samræmi við kröfur stefnda vegna veðskuldabréfsins skuli ráðstafað með þeim hætti að fyrst skuli greiðslur ganga upp í áfallna vexti samkvæmt 3. gr. bréfsins en greiðslur umfram áfallna vexti skuli hverju sinni ráðstafað á

greiðsludegi viðkomandi greiðslu inn á höfuðstól lánsins eins og hann hefði verið frá upphafi án gengistryggingar í íslenskum krónum.

Önnur varakrafa. Að viðurkennt verði með dómi að veðskuldabréf nr. 4739, dagsett 27. mars 2006, upphaflega að fjárhæð 12.000.000 króna, upphaflega milli stefnanda og Landsbanka Íslands hf., áður gamla Landsbanka Íslands hf., en nú stefnda, skuli bera nafnvexti samkvæmt 3. gr. skuldabréfsins frá 27. mars 2006 til 1. mars 2011, en vexti samkvæmt 4. gr. laga nr. 38/2001, frá þeim degi til lokagjalddaga skuldabréfsins.

Að viðurkennt verði með dómi að öllum greiðslum sem stefnandi hefur innt af hendi í samræmi við kröfur stefnda vegna veðskuldabréfsins skuli ráðstafað með þeim hætti að fyrst skuli greiðslur ganga upp í áfallna vexti samkvæmt 3. gr. bréfsins en greiðslu umfram áfallna vexti skuli hverju sinni ráðstafað á greiðsludegi viðkomandi greiðslu inn á höfuðstól lánsins eins og hann hefði verið frá upphafi án gengistryggingar í íslenskum krónum.

Þriðja varakrafa. Að viðurkennt verði með dómi að veðskuldabréf nr. 4739, dagsett 27. mars 2006, upphaflega að fjárhæð 12.000.000 króna, upphaflega milli stefnanda og Landsbanka Íslands hf., áður gamla Landsbanka Íslands hf. en nú stefnda, skuli bera nafnvexti samkvæmt 3. gr. bréfsins en greiðslu umfram áfallna vexti skuli hverju sinni ráðstafað á greiðsludegi viðkomandi greiðslu inn á höfuðstól lánsins eins og hann hefði verið frá upphafi án gengistryggingar í íslenskum krónum.

Í öllum tilvikum krefst stefnandi málskostnaðar úr hendi stefnda að skaðlausu.

Dómkröfur stefnda eru þær, að hann verði sýknaður af öllum kröfum stefnanda og stefnandi dæmdur til þess að greiða stefnda málskostnað auk virðisaukaskatts af málflytninguþóknun.

Gætt var ákvæða 115. gr. laga nr. 91/1991, um meðferð einkamála, áður en úrskurður var kveðinn upp.

## II

Málavextir eru þeir, að á árinu 2006 seldi stefnandi og kona hans Helga Rún Pálsdóttir fasteign sína að Tryggvagötu 12 í Reykjavík og keyptu í staðinn raðhús að Karfavogi 20, Reykjavík. Í tengslum við þessi viðskipti tók stefnandi lán hjá forvera stefnda, eða gamla Landsbanka Íslands hf., sem nú er í slitameðferð, að fjárhæð 12.000.000 króna hinn 16. mars 2006. Veðskuldabréfið var til 30 ára og bar að greiða með 360 jöfnum mánaðarlegum afborgunum. Fyrsti gjalddagi afborgana og vaxta var 15. maí 2006. Samkvæmt skuldabréfinu var skuld stefnanda við stefnda í eftirfarandi myntum og hlutföllum: 70% í japönskum jenum og 30% í svissneskum frönkum. Skuldabréfið hlaut númerið 4739 í bókum Landsbanka Íslands hf. Samkvæmt 3. gr. skuldabréfsins skyldið lánið bera LIBOR vexti eins og þeir voru birtir tveimur dögum fyrir upphaf hvers vaxtatímabils, auk 2,08% vaxtaálags.

Stefnandi greiddi jafnan afborganir af láni sínu samkvæmt upphaflegum skilmálum þess á gjalddögum lánsins, eða tiltölulega skömmu eftir gjalddaga, til og með gjalddaga lánsins hinn 15. október 2008. Hinn 27. október 2008 var hins vegar gerður viðauki við skuldabréfið þar sem kveðið var á um að greiðslu afborgana skyldi frestað til 15. mars 2009. Þá skyldu áfallnir vextir frá síðasta gjalddaga lánsins, hinn 15. október 2008 til 15. febrúar 2009, leggjast við höfuðstól lánsins og mynda nýjan höfuðstól.

Hinn 23. mars 2009 var gerður annar viðauki við lánið. Var þar kveðið á um að greiðslu afborgana og vaxta skyldi frestað til 15. júní 2009. Áfallnir vextir frá síðasta gjalddaga lánsins skyldu leggjast við höfuðstól lánsins á 1 mánaða fresti og mynda þar með nýjan höfuðstól. Næsti gjalddagi afborgana og vaxta skyldi vera 15. júní 2009. Stefnandi greiddi því ekki sjö gjalddaga af hinu umþrætta láni, þ.e. frá 15. nóvember 2008 til 15. júní 2009, en þann dag hóf stefnandi að nýju að greiða af láni sínu.

Hinn 3. júní 2009 var gerður viðauki við skuldabréfið, þar sem kveðið var á um greiðslujöfnun lánsins. Samkvæmt viðaukanum skyldi greiðslubyrði stefnanda af láninu miðast við greiðslubyrði þess í maí 2008 og skyldu greiðslur reiknaðar út með tilteknum hætti. Greiðslur reiknaðar út samkvæmt ákvæðum viðaukans skyldu nefnast greiðslumark og mismunur þess og þeirra greiðslna sem stefnanda hefði borið að greiða samkvæmt upphaflegum skilmálum skuldabréfsins á hverjum gjalddaga skyldu mynda greiðslujöfnunarskuld. Allar greiðslur sem stefnandi innti af hendi frá 15. júní 2009 til og með 15. júní 2010 tóku mið af framangreindum viðauka um greiðslujöfnun lánsins.

Stefndi kveður að vegna þeirrar óvissu sem skapast hafi um lögmæti gengistryggingar lána í íslenskum krónum í kjölfar dóma Hæstaréttar sem kveðnir voru upp sumarið 2010, hafi stefndi ekki sent út greiðsluseðla til stefnanda vegna gjalddaga af láninu 15. júlí 2010 og 16. ágúst 2010. Stefnandi hafi því engar afborganir greitt af láninu á þeim gjalddögum, en áfallnir vextir skyldu leggjast við höfuðstól lánsins.

Hinn 4. ágúst 2010 var gerður nýr viðauki við skuldabréfið. Var þar kveðið á um nýtt greiðslufyrirkomulag, sem fól í sér að stefnandi greiddi fasta fjárhæð af skuldinni á hverjum gjalddaga, eða 5.000 krónur af hverri milljón af upphaflegum höfuðstól lánsins í íslenskum krónum. Skyldi framangreint fyrirkomulag gilda til 1. nóvember 2010.

Hinn 17. október 2010 var gerður nýr viðauki við skuldabréfið sem kvað á um sams konar fyrirkomulag greiðslna. Var þar kveðið á um að það skyldi gilda á meðan á endurútreikningi stæði, þó eigi lengur en til 1. mars 2011. Stefnandi greiddi því samkvæmt þessu 60.000 krónur af láninu á hverjum gjalddaga þess til endurútreikningsdags hinn 1. mars 2011.

Eins og áður segir var upphaflegi lánssamningurinn, sem um er deilt í málinu, á milli gamla Landsbanka Íslands hf., en við setningu neyðarlaganna á árinu 2008 var lánið fært yfir í nýjan banka, stefnda þessa máls, sem yfirtók réttindi og skyldur samkvæmt samningunum. Er ekki ágreiningur um kröfuhafaskiptin í málinu.

Í febrúar 2011 endurreiknaði stefndi lán stefnanda og tilkynnti stefnanda, að lánið hefði lækkað um 30.21%, sbr. endurútreikning bankans, dagsettan 1. mars 2011. Síðar barst stefnanda annar endurútreikningur í janúar 2012, og telur stefnandi að samkvæmt þeim útreikningi virðist sem lánið hafi lækkað um 36.6%. Kveðst stefndi hafa, í kjölfar dóma Hæstaréttar í málum nr. 92/2010, 153/2010 og 471/2010, sem og gildistöku laga nr. 151/2010 til breytinga á lögum nr. 38/2001, um vexti og verðtryggingu, tekið umþrætt lán til skoðunar og ákveðið að leggja til grundvallar að um væri að ræða lán í íslenskum krónum með gengistryggingu sem stríði gegn 13. og 14. gr., sbr. 2. gr. laga nr. 38/2001. Samkvæmt endurútreikningi stefnda nemur fjárhæð lánsins miðað við 1. mars 2011, 17.802.022 krónum.

Stefnandi mótmælir endurútreikningum stefnda, enda séu þeir framkvæmdir án aðkomu hans, séu ósamþykktir af honum og með öllu órökstuddir. Stefnandi telur að uppgjör milli aðila eigi að fara fram í samræmi við þá dóma sem fallið hafa í Hæstarétti og varði vaxtaútreikning gengistryggðra lána, en stefnandi telur ljóst að við endurútreikninginn hafi ekki verið beitt réttum aðferðum.

Ágreiningslaust er í málinu hverjar greiðslur stefnandi hefur innt af hendi til stefnda vegna lánsins. Jafnframt liggur fyrir að lánasamningnum var myntbreytt með samkomulagi aðila á lánstímanum. Þá er ágreiningslaust að um ólöglegt gengistryggt lán var að ræða.

Stefnandi fellir sig hins vegar ekki við endurútreikninginn og telur skuld sína við stefnda vera lægri. Byggir stefnandi aðallega á því, að óheimilt sé að krefja hann um seðlabankavexti af láninu, þar sem ekki sé heimilt að breyta vaxtaákvæðum í þegar gerðum samningum neytanda í óhag. Lánið skuli því bera vexti samkvæmt ákvæðum lánsamningsins og greiðslum, sem þegar hafi verið inntar af hendi, hafi fyrst átt að ráðstafa inn á áfallna vexti.

### III

Stefnandi byggir aðalkröfu sína á því að 1. mgr. 14. gr. laga um neytendalán nr. 121/1994 komi í veg fyrir að heimilt sé að breyta umsömdum vöxtum á veðskuldabréfinu yfir í seðlabankavexti, eins og gert hafi verið með lagasetningu, eða aðra vexti ef því er að skipta, en í ákvæðinu segi: „Nú eru vextir eða annar lántökukostnaður ekki tilgreindur í lánsamningi og er lánveitanda þá eigi heimilt að krefja neytanda um greiðslu þeirra. Að öðru leyti fer um vexti af neytendalánum samkvæmt ákvæðum vaxtalaga.“

Samkvæmt þessu sé ljóst að óheimilt sé að krefja neytanda um seðlabankavexti af framangreindu veðskuldabréfi, enda falli það undir gildissvið laganna, sbr. 1. og 2. gr. þeirra. Ljóst sé að umræddir vextir séu ekki tilgreindir í samningi aðila og verði því ekki séð hvernig heimilt geti verið, hvorki með afturvirkum né framvirkum hætti, að krefja stefnanda um greiðslu þeirra. Beri þegar af þeirri ástæðu að fallast á aðalkröfu stefnanda.

Stefnandi byggir jafnframt á því að óheimilt sé að breyta vaxtaákvæðum í þegar gerðum samningum, neytanda í óhag, hvort sem það er gert með lögum eða með dómi. Stefnandi bendir á að samningur aðila sé staðlaður samningur sem saminn hafi verið einhliða af hálfu stefnda, sbr. 36. gr. samningalaga nr. 7/1936. Í þessu sambandi vísar stefnandi sérstaklega til 3. mgr. 36. gr. c laga nr. 7/1936.

Í athugasemd með frumvarpi, sem varð að lögum nr. 14/1995, um breytingu á samningalögum, segi m.a. um ákvæði 36. gr. c: „Í 3. mgr. fyrirhugaðrar 36. gr. c er mælt fyrir um réttaráhrif þess að samningur falli undir ákvæði tilskipunar en jafnframt felst í þessari málsgrein eitt mikilvægasta ákvæði frumvarpsins. Í málsgreininni segir: Ef einum eða fleiri samningsskilmálum er vikið til hliðar í heild eða að hluta, eða breytt, skal samningurinn að kröfu neytanda gilda að öðru leyti án breytinga verði hann efndur óbreyttur enda stríði skilmálinn eða skilmálarnir gegn góðum viðskiptaháttum og raski til muna réttindum og skyldum samningsaðila neytanda í óhag.“

Ljóst sé að það hafi verið mikilvæg forsenda samkvæmt lögskýringargögnum með lögfestingu þessa ákvæðis að horfa skyldi til hagsmuna neytanda en ekki kröfuhafa. Stefnandi hafnar fordæmisgildi dóma Hæstaréttar í málum nr. 471/2010 og 603/2010 og öðrum málum þar sem komist hafi verið að þeirri niðurstöðu að heimilt sé að breyta vaxtaákvæðum í þegar gerðum samningum með þeim hætti að seðlabankavextir skuli gilda í stað umsaminna vaxta. Stefnandi telur ljóst að af ákvæði 3. mgr. 36. gr. c leiði að vaxtaákvæðin skuli standa að kröfu neytandans, enda auðvelt að efna samning aðila með þeim hætti, þ.e. einungis án hinnar ólögættu gengistryggingar og reikna út kröfu bankans á hendur stefnanda. Verði ekki séð að þetta sé slíkum vandkvæðum háð að samningurinn verði ekki efndur án skilmálans eins og undantekningarheimild 3. mgr. 36. gr. c mæli fyrir um.

Með vísan til framangreinds telur stefnandi jafnframt ljóst að sú niðurstaða Hæstaréttar í fyrri úrlausnum sínum, að breyta vaxtaákvæðum samninga sem séu bundnir ólögættu gengistryggingu, stríði gegn reglum EES réttar. Nánar tiltekið sé hér átt við 1. mgr. 6. gr. tilskipunar ráðsins 93/13/EBE frá 5. apríl 1993 um ósamngjarna skilmála í neytendasamningum, en ákvæðið sé svohljóðandi:

„Aðildarríkin skulu mæla svo fyrir um að óréttmætir skilmálar í samningi seljanda eða veitenda við neytanda séu ekki samkvæmt landslögum þeirra bindandi fyrir neytandann og að samningurinn verði áfram bindandi fyrir samningsaðila ef hann getur haldið gildi sínu að öðru leyti án óréttmætu skilmálanna.“ Þetta sé ákvæðið sem 3. mgr. 36. gr. c laga nr. 7/1936, hafi verið ætlað að innleiða í íslenskan rétt. Telur stefnandi að innleiðing ákvæðisins í íslenskan rétt og beiting Hæstaréttar á ákvæðinu eins og að framan hefur verið lýst, stangist á við inntak 1. mgr. 6. gr. tilskipunar ráðsins. Telur stefnandi rétt að óskað verði eftir ráðgefandi áliti EFTA dómstólsins til að skera úr um þetta atriði.

Stefnandi geri því kröfu um það í málinu að aflað verði álits EFTA dómstólsins til að réttur og nákvæmur skilningur fái á hinum tilgreindu ákvæðum EES samningsins. Það sé í sjálfu sér dómsins að taka ákvörðun um það hvort slíks álits verði aflað og hvaða álitæfni/spurningar verði lagðar fyrir dómstólinn, en stefndi geri eftirfarandi tillögu að spurningu til dómstólsins:

„Telst það andstætt 1. mgr. 6. gr. tilskipunar ráðsins nr. 93/13/EBE að kveða svo á um í lögum, eða með dómi innlends dómstóls, að breytt verði vaxtaákvæði samnings aðila, dags. 27. 3.2006, stefnanda (neytanda) í óhag, þannig að hann beri s.k. seðlabankavexti skv. 4. gr. laga um vexti og verðtryggingu nr. 38/2001, í stað nafnvaxta skv. 3. gr. samnings aðila, með vísan til þess að samningurinn hafi að öðru leyti verið bundinn ólögumætri gengistryggingu í skilningi 13. og 14. gr. laga um vexti og verðtryggingu nr. 38/2001.“

Stefnandi krefst þess jafnframt að viðurkennd verði með dómi tiltekin aðferð við endurútreikning lánsins ef fallist verður á fyrri kröfulið aðalkröfunnar. Nánar tiltekið krefst stefnandi þess að viðurkennt verði með dómi að öllum greiðslum sem stefnandi hafi innt af hendi í samræmi við kröfur stefnda vegna veðskuldabréfsins skuli ráðstafað með þeim hætti að fyrst skuli greiðslur ganga upp í áfallna nafnvexti samkvæmt 3. gr. veðskuldabréfsins en það sem greitt hafi verið umfram vexti skuli ráðstafað inn á höfuðstól lánsins eins og hann hefði verið frá upphafi í íslenskum krónum og án gengistryggingar. Stefnandi telur þetta augljóst og engin önnur aðferð komi til álita en hann telji jafnframt rétt að leita viðurkenningar fyrir því samfara viðurkenningarkröfunni.

Fyrir liggir að lánið hafi verið bundið ólögumætri gengistryggingu og sé því réttur höfuðstóll þess frá upphafi 12.000.000 króna. Ef fallist verður á það á annað borð að stefnandi hafi fengið fullnaðarkvittun, sbr. Elvirumálið, fyrir þeim greiðslum sem inntar hafi verið af hendi til stefnda, sé eina rökrétta niðurstaðan við endurútreikning sú, að af hverjum greiddum gjalddaga skuli fyrst láta greiðslur ganga upp í umkrafða vexti á gjalddaganum en afgangurinn gangi upp í eftirstöðvar höfuðstóls lánsins eins og hann hefði verið á upphafsdegi, 12.000.000 króna. Þá sé niðurstaðan jafnframt í fullkomnu samræmi við nýfallinn dóm Hæstaréttar í máli nr. 464/2012, Borgarbyggðarmálið svokallaða, þar sem þessi aðferð hafi verið viðurkennd.

Stefnandi kveður varakröfur sínar, sem settar séu fram í þremur liðum, byggðar á sömu sjónarmiðum og aðalkrafan, um að óheimilt sé að krefja hann um seðlabankavexti af veðskuldabréfinu. Í varakröfunum sé miðað við mismunandi dagsetningar um vaxtaútreikning eftir kröfuliðum.

Í þeim dómum sem fallið hafi í kjölfar fyrstu gengisdómanna hafi í einhverjum tilvikum verið deilt um það hvaða vexti skuli reikna af lánnum sem hafi verið gengistryggð með ólögumætum hætti. Í þessu sambandi vísar stefnandi til Hæstaréttardóms frá 14. febrúar 2011 í máli nr. 603/2010. Þar hafi m.a. verið deilt um það hvaða áhrif ógilding gengistryggingar hefði á vexti af láni sem samkvæmt skuldabréfi hafi átt að ráðast af millibankavöxtum í London af þeim myntum sem hin ólögumæta gengistrygging hafi tekið mið af. Af þessum dómi megi ráða, sem og Hæstaréttardómi frá 16. september 2010 í máli nr. 471/2010, að reikna beri svo kallaða seðlabankavexti a.m.k. frá dómsuppsögu, þ.e.a.s. vexti samkvæmt 4. gr., sbr. 3. gr. laga nr. 38/2001 um vexti og verðtryggingu sem skuli á hverjum tíma vera jafnháir vöxtum sem Seðlabanki Íslands ákveði með hliðsjón af lægstu vöxtum á nýjum almennum óverðtryggðum útlánnum hjá lánastofnunum og birtir séu samkvæmt 10. gr. laganna.

Í framangreindum dómi Hæstaréttar í málinu nr. 603/2010, hafi verið ágreiningur um vaxtaviðmiðun frá undirritun skuldabréfs til dómsuppsögu í málinu. Skuldarinn hafi byggt á því að ekki væri hægt að breyta vöxtum aftur í tímann, skuldara í óhag, með þeim hætti að miða við seðlabankavexti frá lántökudegi í stað svokallaðra LIBOR vaxta. Vegna þess hvernig kröfugerð var háttað í málinu var ekki leyst úr þessum ágreiningi málsaðila. Hins vegar var leyst úr slíkum ágreiningi í dómi Hæstaréttar Íslands í málinu nr. 600/2011, svo kölluðu Elvirumáli, en þar hafi niðurstaðan verið sú að ekki væri hægt að krefja skuldaran um viðbótargreiðslur vegna þegar greiddra gjalddaga aftur í tímann. Hafi þetta sjónarmið verið staðfest með dómi Hæstaréttar í málinu nr. 464/2012, svokölluðu Borgarbyggðarmáli.

Stefnandi byggir á því, að ekki fáist staðist að vaxtaskilmálum lánsins sé breytt aftur í tímann. Fyrir liggir í málinu að stefnandi hafi greitt af láninu í samræmi við kröfur stefnda á hverjum tíma og fengið gefna út kvittun vegna þeirra greiðslna án nokkurra athugasemda af hálfu stefnda. Þá verði að telja að það sé í andstöðu við ákvæði samningalaga nr. 7/1936 og þau sjónarmið sem löggin byggist á, einkum ákvæði 36. gr. og 36. gr. a-d, sem og 72. gr. stjórnarskrárinnar, að breyta vaxtaákvæðum aftur í tímann, skuldara í óhag.

Þessi sjónarmið fái enn frekari stuðning í dómi Hæstaréttar í máli nr. 600/2011, þar sem rétturinn hafi komist að þeirri niðurstöðu að greiðslutilkynningar Frjálsa fjárfestingarbankans og fyrirvaralaus móttaka hans á greiðslum í samræmi við þær tilkynningar hefðu jafngilt fullnaðarkvittunum. Hafi Hæstiréttur talið það standa bankanum nær en skuldurum að bera þann vaxtamun sem af hinni ólögsmætu gengistryggingu hafi hlotist og að hinn rangi lagaskilningur aðila, sem legið hafi til grundvallar lögskiptum þeirra, yrði í uppgjöri aðeins leiðréttur til framtíðar. Bankinn gæti því ekki krafist um viðbótargreiðslur vegna þegar greiddra vaxta aftur í tímann. Þá vísaði Hæstiréttur til laga nr. 151/2010 og taldi að með almennum lögum væri ekki unnt, með svo íþyngjandi hætti sem á hafi reynt í málinu, að hrófla með afturvirkum hætti við réttarreglum um efni skuldbindinga og greiðslu skulda frá því sem gilt hafi þegar til þeirra hafi verið stofnað og af þeim greitt, sbr. 72. gr. stjórnarskrárinnar. Gætu löggin því ekki haggð áðurgreindri niðurstöðu um uppgjör milli aðila. Var því fallist á, að sá rangi lagaskilningur sem lá til grundvallar lögskiptum aðila í upphafi og þar til dómur Hæstaréttar gekk 14. febrúar 2011, yrði, í uppgjöri aðila, einungis leiðréttur til framtíðar.

Með vísan til framangreinds telji stefnandi ljóst að allar greiðslur, bæði fyrir og eftir myntbreytingu, sem hann hafi innt af hendi í samræmi við kröfur bankans eigi að teljast fullnaðargreiðslur og geti bankinn ekki krafist hann um viðbótargreiðslur vaxta vegna þegar greiddra gjalddaga.

Hins vegar hafi, eftir Elvirudóminn, enn verið ágreiningur um hvernig túlka beri dómsniðurstöðuna, með tilliti til þess hvenær „skurðpunkturinn“ skuli ákvarðaður í þessum efnum, þ.e. sá dagur sem lánastofnun sé talið stætt að krefjast seðlabankavaxta í stað samningsvaxta úr hendi skuldara. Miði varakröfur stefnanda í málinu að því að fá fram skýrari niðurstöðu um það.

Fyrsta varakrafa stefnanda miði við að nafnvextir skuli reiknast af láninu frá útgáfudegi til 15. febrúar 2012, en seðlabankavextir frá þeim degi til lokagjalddaga

bréfsins. Fyrir liggir að 15. febrúar 2012 sé sá dagur er dómur í Elvirumálinu hafi fallið í Hæstarétti. Þetta sé jafnframt sá dagur sem stefndi hafi hætt að taka við greiðslum frá stefnanda vegna lánsins. Telur stefnandi því ljóst að viðurkenna beri að beita skuli nafnvöxtum fram til þessa dags, enda liggir fyrir að stefndi hafi tekið við greiðslum úr hendi stefnanda athugasemdalaust fram að þeim degi og lánið verið í skilum.

Láni stefnanda hafi verið skuldbreytt/myntbreytt eins og fram komi í gögnum málsins, en hvað sem því líði hafi stefnandi alltaf staðið í skilum miðað við stöðu lánsins á hverjum tíma og þær afborganir er honum hafi borið að greiða á hverjum gjalddaga eftir hverja skuldbreytingu. Lánið hafi aldrei verið skráð í vanskilum og engir dráttarvextir hafi í nokkru einasta tilviki verið reiknaðir á greiðslur vegna lánsins. Hafi því lánið verið formlega í skilum allan þennan tíma og sé því ljóst að vöxtum vegna þessa tíma verði ekki breytt afturvirk.

Stefnandi krefst þess jafnframt að viðurkennd verður með dómi tiltekin aðferð við endurútreikning lánsins ef fallist verður á fyrri kröfufilið fyrstu varakröfunnar, eins og gert sé í aðalkröfu og byggir á sömu málsástæðum.

Önnur varakrafa stefnanda miði við að nafnvextir skuli reiknast af láninu frá útgáfudegi til 1. mars 2011, sem sé sá dagur sem stefndi hafi endurútreiknað lánið á grundvelli laga nr. 151/2010 og þar með viðurkennt ólögsmæti gengistryggingarákvæðis veðskuldabréfsins. Verði ekki fallist á að Elvirudómurinn leiði til þess að stefnandi hafi fengið fullnaðarkvittun fyrir öllum greiðslum fram til þess tíma er stefndi hafi hætt að taka við afborgunum hinn 15. febrúar 2012, sé byggt á því að stefnandi hafi öðlast slíka réttarstöðu með tilliti til allra greiðslna sem inntar hafi verið af hendi fyrir 1. mars 2011. Fram til þess tíma hafi stefndi talið lánið lögmætt og kafið stefnanda um greiðslur á þeim grundvelli sem hann hafi innt af hendi í samræmi við kröfur stefnda. Lánið hafi verið í skilum og beri því að viðurkenna réttarstöðu stefnanda í samræmi við framangreint. Í þessu sambandi vísar stefnandi einnig til dóms Hæstaréttar í máli nr. 464/2012. Í því máli hafi lántakinn farið fram á að viðurkennt væri að hann hefði í höndunum fullnaðarkvittanir fyrir öllum greiðslum fram til 10. mars 2011 sem hafi verið sá dagur sem bankinn hafi endurútreiknað lánið, en það hafi á þeim degi verið í skilum. Fallist hafi verið á þetta og að útreikningurinn skyldi framkvæmdur þannig að allir vextir teldust greiddir fyrir þann tíma eins og þeirra hafi verið krafist, þ.e. nafnvextir, og allar aðrar greiðslur kæmu einfaldlega til lækkunar á höfuðstól lánsins í íslenskum krónum.

Þriðja varakrafa stefnanda miði við að nafnvextir skuli reiknast af láninu frá útgáfudegi til 18. desember 2010, sem sé sá dagur sem lög nr. 151/2010, svokölluð Árna Páls lög, hafi tekið gildi. Byggir stefnandi á því að í hið minnsta geti stefndi aldrei breytt vaxtakjörum lengra aftur í tímann. Ekki sé hægt að beita lögnum með afturvirkum hætti fyrir gildistöku þeirra til að breyta umsömdum vaxtaákvæðum í samningi aðila, en um þetta nægi að vísa til eftirfarandi texta úr dómi Hæstaréttar í Elvirumálinu: „Með almennum lögum er ekki unnt, með svo íþyngjandi hætti sem á reynir í málinu, að hrófla með afturvirkum hætti við réttarreglum um efni skuldbindinga og greiðslur skulda frá því sem gildi þegar til þeirra var stofnað og af þeim greitt. Færi slíkt í bága við þá vernd eignaréttinda sem leiði af 72. gr. stjórnarskrárinnar.“

Um lagarök vísar stefnandi til laga um vexti og verðtryggingu nr. 38/2001, einkum 13. og 14. gr. laganna. Þá vísar stefnandi til laga nr. 7/1936, um samningsgerð, umboð og ógilda löggerninga, einkum 36. gr. og 36. gr. a-d. Einnig vísar stefnandi til laga um neytendalán nr. 121/1994, einkum 14. gr. og 1. mgr. 6. gr. tilskipunar ráðsins 93/13/EBE frá 5. apríl 1993, um ósanngjarna skilmála í neytendasamningum. Þá vísar stefnandi til 2. mgr. 25. gr. laga nr. 91/1991, um meðferð einkamála.

Kröfu um málskostnað byggir stefnandi á 21. kafla laga nr. 91/1991, um meðferð einkamála, sbr. einkum 129. gr. og 130. gr. þeirra laga.

#### IV

Í greinargerð sinni gerir stefndi athugasemdir við málartilbúnað stefnanda, en gerir þó ekki kröfu um frávísun málsins. Telur stefndi að ekki sé rökrænt samhengi milli kröfugerðar stefnanda í varakröfum og málsástæðum þar að baki. Í varakröfum sínum gerir stefnandi kröfu um að skuld hans við stefnda, samkvæmt skuldabréfi, skuli bera LIBOR vexti samkvæmt ákvæði 3. gr. skuldabréfsins frá 26. mars 2006 til tiltekinna daga, en vexti samkvæmt 4. gr., sbr. 3. gr. laga nr. 38/2001, um vexti og verðtryggingu, upp frá því. Á hinn bóginn virðist málsástæður stefnanda að baki varakröfu hans byggjast á því að stefnandi telji að undantekningarregla kröfurettar um fullnaðarkvittanir eigi að leiða til þess að líta skuli á þær vaxtagreiðslur sem stefnandi hafi innt af hendi af skuld sinni á nánar tilgreindum tímabilum sem fullnaðargreiðslu vaxta. Lúti málsástæður stefnanda til stuðnings varakröfum hans þannig í raun að því að skuldin hafi borið vexti samkvæmt 4. gr., sbr. 3. gr. laga nr. 38/2001 frá stofndegri kröfunnar, en hins vegar hafi stefndi samkvæmt framangreindri undantekningarreglu kröfurettar glatað rétti sínum til viðbótarkröfu á hendur stefnanda um mismun þeirra vaxtagreiðslna sem stefnandi hafi innt af hendi og vaxta samkvæmt 4. gr., sbr. 3. gr. laga nr. 38/2001. Þó að þetta tvennt leiði vissulega til sömu niðurstöðu, sé engu að síður rangt að gera kröfu um að skuldin skuli bera LIBOR vexti samkvæmt 3. gr. skuldabréfsins og þar af leiðandi skorti samhengi milli dómkrafa stefnanda og málsástæðna.

Jafnframt bendir stefndi á að í kröfugerð sé ekki tekið mið af því að stefnandi hafi ekki greitt sjö afborganir af láni sínu á tímabilinu 15. nóvember 2008 til 15. júní 2009. Hafi það verið í samræmi við viðauka sem gerðir hafi verið við skuldabréfið, líkt og rakið sé í málavöxtum. Auk þess hafi stefnandi ekki greitt tvær afborganir af láninu á framangreindum tímabilum, heldur hafi greiðslum verið frestað og þær lagðar við höfuðstól. Byggir stefndi á því að það sé grundvallarforsenda fyrir því að beita undantekningarreglunni um fullnaðarkvittanir, að kröfuhafi hafi gefið út fullnaðarkvittun fyrir greiðslu til skuldara. Í dómum Hæstaréttar í málum nr. 600/2011 og 464/2012 hafi verið lagt til grundvallar að greiðslur skuldara í samræmi við greiðslutilkynningar kröfuhafa og fyrirvaralaus móttaka kröfuhafa á slíkum greiðslum, jafngildi fullnaðarkvittun í skilningi undantekningarreglunnar. Byggir stefndi á því að þar sem engar greiðslur hafi átt sér stað af hálfu stefnanda á framangreindum tímabilum, geti stefnandi ekki

talist hafa undir höndum fullnaðarkvittanir fyrir greiðslu vaxta fyrir umrædd tímabil. Auk þess byggir stefndi á því að stefnandi geti ekki hafa verið í góðri trú að um væri að ræða fullnaðargreiðslu af hans hálfu vegna gjalddaga á framangreindum tímabilum. Þegar af þeirri ástæðu komi beiting undantekningarreglu kröfuréttar um fullnaðarkvittanir ekki til álita hvað varði tímabilin 15. nóvember 2008 til 15. júní 2009 og 15. júlí 2010 til 16. ágúst 2010.

Telur stefndi að líkt og málatilbúnaði stefnanda sé háttáð sé hann ekki til þess fallinn að leysa úr þeim réttarágreiningi sem honum sé ætlað að leysa úr. Telur stefndi nauðsynlegt að stefnandi bæti úr kröfugerð sinni í varakröfum þannig að hún sé rökrétt og í samræmi við þær málsástæður sem stefnandi byggir á og málatilbúnað að öðru leyti.

Þá bendir stefndi jafnframt á að síðari hluti kröfugerðar stefnanda í öllum dómkröfum hans uppfylli ekki skilyrði d-liðar 80. gr. laga nr. 91/1991, um meðferð einkamála, um skýra og glögga kröfugerð og beri því að vísa þeim hluta dómkrafna stefnanda frá dómi. Í þeim hluta kröfugerðar stefnanda sé þess krafist að viðurkennt verði með dómi að þeim greiðslum sem stefnandi hafi greitt af skuld sinni verði ráðstafað með tilteknum hætti, þar á meðal „upp í áfallna vexti skv. 3. gr. bréfsins“. Ekki sé hægt að notast við þá vaxtaviðmiðun fyrir skuld í íslenskum krónum líkt og Hæstiréttur hafi slegið föstu, meðal annars í dómum í málum nr. 471/2010 og 600/2011. Þar af leiðandi sé kröfugerð stefnanda að þessu leyti ekki nægilega skýr og uppfylli ekki þá grundvallarreglu réttarfars að hægt sé að taka dómkröfu óbreyttar upp í dómsorð.

Stefndi byggir sýknukröfu sína af aðalkröfu stefnanda á því, að kröfugerð stefnanda feli það í sér að skuld hans við stefnda eigi að bera LIBOR vexti, en slíkir vextir hafi aldrei verið skráðir af lánum í íslenskum krónum. Þar af leiðandi sé ekki hægt að notast við þá vaxtaviðmiðun sem kveðið sé á um í 3. gr. skuldabréfsins. Byggir stefndi á því að krafa hans á hendur stefnanda skuli bera vexti samkvæmt 4. gr., sbr. 3. gr. laga nr. 38/2001, um vexti og verðtryggingu frá stofndegi kröfunnar til lokagjalddaga hennar. Ákvæði laga nr. 121/1994 um neytendalán og laga nr. 7/1936, um samningsgerð, umboð og ógilda löggerninga, fái því ekki haggð.

Samkvæmt 3. gr. skuldabréfsins sem stefnandi hafi gefið út til Landsbanka Íslands hf. hinn 16. mars 2006, hafi vextir af skuld stefnanda átt að taka mið af breytilegum LIBOR vöxtum af lánum í japönskum jenum og svissneskum frönskum eins og þeir hafi verið birtir tveimur dögum fyrir hvert vaxtatímabil, auk 2,8% vaxtaálags. Þeir vextir sem kveðið hafi verið á um í skuldabréfinu hafi þannig verið tengdir beint við vexti á millibankamarkaði í London af lánum í þeim myntum, sem gengistryggingin samkvæmt skuldabréfinu miðist við. Í þessu sambandi verði að gæta að því að fullljóst sé að slík vaxtakjör af láninu geti ekki komið til álita nema í tengslum við gengistryggingu þess, sem nú liggi fyrir að óheimilt hafi verið að kveða á um, sbr. 13. gr. og 14. gr. laga nr. 38/2001. Einnig verði að líta til þess að í ljósi þess að ákvæðið í skuldabréfinu um gengistryggingu sé í andstöðu við framangreind ákvæði vaxtalaga, séu skuldbindingar stefnanda við stefnda að öllu leyti í íslenskum krónum og algerlega óháðar þeirri tengingu við japönsk jen og svissneska franka, sem aðilarnir hafi gengið út frá við samningsgerð. Þegar virt sé að ákvæðið um gengistryggingu í skuldabréfinu sé ógilt og bein og órjúfanleg tengsl séu samkvæmt framansögðu milli þess ákvæðis

og fyrirmæla þar um vexti sé hvorki unnt að styðjast við þau fyrirmæli óbreytt eftir orðanna hljóðan né gefa þeim með skýringu annað inntak, enda hafi aldrei verið skráðir LIBOR vextir af lánum í íslenskum krónum á millibankamarkaði í London. Vegna þess hljóti ógildi ákvæðisins um gengistryggingu að leiða til þess að líta verði fram hjá ákvæðum samningsins um vaxtahæð.

Í skuldabréfinu hafi verið ákveðið að skuld stefnanda bæri vexti. Með því að þar greindum fyrirmælum um hæð þeirra verði samkvæmt framansögðu ekki beitt sé óhjákvæmilegt að líta svo á að atvik svari hér til þess að samið hafi verið um að greiða vexti af peningakröfu án þess að tiltaka hverjir þeir skyldu vera. Krafa stefnda á hendur stefnanda skuli því bera vexti samkvæmt 4. gr., sbr. 3. gr. laga nr. 38/2001 frá stofndegi kröfunnar. Framangreint eigi sér stoð í dómaframkvæmd Hæstaréttar, meðal annars í dómum í málum nr. 471/2010 og 600/2011.

Stefndi hafnar því jafnframt að ákvæði 1. mgr. 14. gr. laga nr. 121/1994, um neytendalán, leiði til þess að skuld stefnanda við stefnda eigi að bera breytilega LIBOR vexti eins og þeir séu birtir fyrir japönsk jen og svissneska franka samkvæmt 3. gr. skuldabréfsins allt til lokagjalddaga þess. Í 1. mgr. 14. gr. laga nr. 121/1994 sé kveðið á um að ef vextir eða annar lántökukostnaður er ekki tilgreindur í lánessamningi sé lánveitanda ekki heimilt að krefja neytanda um greiðslu þeirra. Að öðru leyti skuli fara um vexti af neytendalánnum samkvæmt ákvæðum vaxtalaga. Framangreint ákvæði laga nr. 121/1994 hafi verið lögfest í núverandi mynd með 8. gr. laga nr. 101/1994, sem breytt hafi þágildandi lögum nr. 30/1993, um neytendalán. Í athugasemdum sem fylgt hafi þessari grein í frumvarpi sem orðið hafi að lögum nr. 101/1994 sagði: „Í núgildandi 1. mgr. 14. gr. er kveðið á um að ef vextir eru ekki tilgreindir skuli þeir vera hinir sömu og vextir af almennum skuldabréfum samkvæmt auglýsingu Seðlabanka Íslands. Þetta stríðir gegn þeirri meginreglu vaxtalaga að vextir skuli einungis reiknaðir ef um þá er samið. Ákvæðið er einnig í andstöðu við almennar reglur kröfuréttar. Því er lagt til að sú breyting verði á ákvæðinu að ef ekki er kveðið á um vaxtatöku í lánessamningi þá skuli vextir ekki reiknaðir af láninu. Sama gildir um lántökukostnað.“

Stefndi byggir á því að túlka beri ákvæði 1. mgr. 14. gr. laga nr. 121/1994 á þann hátt að þar sé átt við það að hefur ekki verið samið um að krafa skuli bera vexti, sé lánveitanda óheimilt að krefjast þeirra. Það sé í samræmi við framangreind ummæli úr greinargerð með frumvarpinu og tilvitnaða meginreglu vaxtalaga um að vextir skuli einungis reiknaðir ef samið er um að skuld skuli bera vexti.

Fyrir liggir að samið hafi verið um að skuld stefnanda við stefnda skyldi bera vexti og hafi þeir verið tilgreindir í skuldabréfinu. Hins vegar liggir nú fyrir að ekki sé hægt að notast við þá vaxtaviðmiðun sem samið hafi verið um í upphafi enda séu ekki skráðir LIBOR vextir á lán í íslenskum krónum líkt og að framan sé rakið. Atvikum verði því ekki jafnað til þess að aðilar hafi ekki samið um að skuldin skyldi bera vexti, heldur fremur til þess að aðilar hafi samið um að skuldin skyldi bera vexti, en ekki tilgreint vaxtahæð. Skuldin skuli því bera vexti samkvæmt 4. gr., sbr. 3. gr. laga nr. 38/2001, sbr. einnig síðari málslið 1. mgr. 14. gr. laga nr. 121/1994. Í þessu samhengi bendir stefndi jafnframt á dóm Hæstaréttar í máli nr. 604/2010. Þar hafi niðurstaða réttarins verið að ákvæði 14. gr. laga nr. 121/1994 fengi ekki haggð fordæmisgildi dóms Hæstaréttar í máli nr. 471/2010, þar sem

komist var að þeirri niðurstöðu að lán sem hafði verið gengistryggt með ólögætum hætti skyldi bera vexti samkvæmt 4. gr., sbr. 3. gr. laga nr. 38/2001.

Stefndi hafnar og því, að 3. mgr. 36. gr. c laga nr. 7/1936, um samningsgerð, umboð og ógilda löggæringa og 1. mgr. 6. gr. tilskipunar ráðsins nr. 93/13/EBE leiði til þess að skuld stefnanda við stefnda í íslenskum krónum eigi að bera LIBOR vexti í samræmi við 3. gr. skuldabréfsins. Framangreint ákvæði samningalaganna fjalli annars vegar um skilyrði þess hvenær samningur teljist ósanngjarn og hins vegar hver séu réttaráhrif þess að samningsskilmáli sé ósanngjarn. Bendir stefndi í fyrsta lagi á, að það sé ekki á því byggt í málatilbúnaði stefnanda að ákvæði skuldabréfsins um gengistryggingu sé ósanngjarnt í skilningi 36. gr. c samningalaga og komi því síðari málsliður 3. mgr. 36. gr. c ekki til álita, enda eigi hann eingöngu við í tilvikum þar sem ósanngjörnum samningsskilmála hafi verið vikið til hliðar. Í öðru lagi segi í ákvæðinu að sé ósanngjörnum samningsskilmála vikið til hliðar í heild eða að hluta, eða þeim breytt, „skal samningurinn að kröfu neytanda gilda að öðru leyti án breytinga verði hann efndur án skilmálans“. Þegar ákvæði skuldabréfsins um gengistryggingu sleppi, standi eftir skuldbinding stefnanda við stefnda í íslenskum krónum. Líkt og áður hafi komið fram séu ekki og hafi aldrei verið skráðir LIBOR vextir af lánum í íslenskum krónum. Sé því ómögulegt að efna skuldabréfið með vaxtaákvæði þess óbreyttu.

Stefndi telur fyrstu varakröfu stefnanda fela í sér að krafist sé að skuld stefnanda við stefnda í íslenskum krónum skuli bera LIBOR vexti. Byggir stefndi sýknukröfu sína af þeirri kröfu stefnanda á sömu málsástæðum og aðalkröfu.

Stefndi telur að þær málsástæður sem stefnandi byggir varakröfur sínar á, megi skilja á þann hátt að stefnandi telji að líta beri svo á að þær vaxtagreiðslur sem hann hafi innt af hendi frá 27. mars 2006 til 15. febrúar 2012 hafi verið fullnaðargreiðslur vaxta. Virðist stefnandi þannig byggja á því að stefndi hafi glatað viðbótarkröfu sinni á hendur honum um mismun þeirra vaxta sem stefnandi hafi greitt á tímabilinu og vaxta samkvæmt 4. gr., sbr. 3. gr. laga nr. 38/2001, fyrir sama tímabil.

Stefndi byggir á því að skuld stefnanda við stefnda samkvæmt skuldabréfinu eigi að bera vexti samkvæmt 4. gr., sbr. 3. gr. laga nr. 38/2001 frá stofndegi kröfunnar líkt og slegið hafi verið föstu í fjölmörgum dómum Hæstaréttar, til að mynda dómum í áðurnefndum málum nr. 471/2010 og 600/2011. Stefndi bendir á að það sé meginregla kröfurettar að kröfuhafi sem hafi fengið minna greitt en hann hafi átt rétt til í lögskiptum aðila, eigi kröfu á hendur skuldara um það sem vangreitt sé. Samkvæmt því myndi stefndi eiga kröfu á hendur stefnanda um mismun þess sem stefnandi hafi greitt í vexti af láni sínu og vaxta samkvæmt 4. gr., sbr. 3. gr. laga nr. 38/2001. Það séu þó ákveðnar undantekningar frá framangreindri meginreglu, meðal annars um að fullnaðarkvittun kröfuhafa geti að vissum skilyrðum fullnægðum valdið því að hann glati frekari kröfu. Hvíli áherslan þá á því, að skuldari hafi við móttöku kvittunar fengið í hendur viljayfirlýsingu kröfuhafa um að greiðslu sé lokið og þar með réttmæta ástæðu til að ætla að hann sé búinn að gera upp að fullu greiðslu sína á viðkomandi gjaldþaga og geti treyst því að ekki komi til frekari kröfu síðar. Í nýlegum dómum Hæstaréttar, þar sem fallist hafi verið á beitingu undantekningarreglunnar um fullnaðarkvittanir, sbr. Hæstaréttardóma í málunum nr. 600/2011 og 464/2012, hafi verið lagt til grundvallar að greiðslutilkynningar sem fjármálafyrirtæki hafi sent

viðskiptavinum sínum, um væntanlega gjalddaga lána þeirra með útreikningum á þeirri fjárhæð sem greiða skyldi og síðan fyrirvaralaus móttaka þeirra á greiðslum í samræmi við tilkynningarnar hafi jafngilt fullnaðarkvittunum um greiðslu á því sem gjaldfallið hafi hverju sinni.

Stefndi bendir á, að hinn 1. mars 2011 hafi stefnanda verið tilkynnt um endurútreikning á láni hans, þar sem lagt hafi verið til grundvallar að lán hans hafi verið gengistryggt í andstöðu við 13. og 14. gr. laga nr. 38/2001. Geti stefnandi því ekki talist hafa verið í góðri trú um að vaxtagreiðslur sem hann hafi innt af hendir eftir 1. mars 2011, sem tekið hafi mið af annarri vaxtahæð en samkvæmt 4. gr., sbr. 3. gr. laga nr. 38/2001, væru fullnaðargreiðslur vaxta. Því séu skilyrði fyrir beitingu undantekningarreglu kröfuréttar um fullnaðarkvittanir, hvað varði greiðslur stefnanda eftir að honum hafi borist tilkynning stefnda um endurútreikning lánsins hinn 1. mars 2011, ekki uppfyllt.

Önnur varakrafa stefnanda feli einnig í sér að hann krefjist þess að skuld hans við stefnda beri LIBOR vexti. Byggir stefndi sýknukröfu sína af þeirri kröfu stefnanda á sömu málsástæðum og aðalkröfu. Þá byggir stefndi einnig á sömu málsástæðum og tilgreindar eru með fyrstu varakröfu, en skilja beri málsástæður þær sem stefnandi byggir þessa kröfu sína á svo, að líta beri svo á að vaxtagreiðslur sem stefnandi hafi innt af hendi frá 27. mars 2006 til 1. mars 2011 hafi verið fullnaðargreiðslur vaxta. Líkt og að framan greini hvíli áherslan á því, að skuldari hafi við móttöku kvittunar fengið í hendur viljayfirlýsingu kröfuhafa um að greiðslu sé lokið og þar með réttmæta ástæðu til að ætla að hann sé búinn að gera upp að fullu greiðslu sína á viðkomandi gjalddaga og geti treyst því að ekki komi til frekari kröfu síðar. Verði hér lagt til grundvallar að greiðslutilkynningar sem stefndi hafi sent stefnanda um væntanlega gjalddaga láns hans með útreikningum á þeirri fjárhæð sem greiða skyldi og móttaka stefnda á greiðslum frá stefnanda í samræmi við tilkynningarnar, hafi jafngilt fullnaðarkvittunum um greiðslu á því sem gjaldfallið hafi hverju sinni, sbr. Hæstaréttardóma í málunum nr. 600/2011 og 464/2012. Í því samhengi bendir stefndi á, líkt og áður hafi komið fram, að stefnandi geti einungis talist hafa í höndum fullnaðarkvittanir fyrir þeim greiðslum sem hann hafi sannanlega innt af hendi. Geti hann þannig ekki talist hafa í höndum fullnaðarkvittanir fyrir þau tímabil þar sem engar greiðslur hafi verið inntar af hendi af láninu.

Þrátt fyrir að líta megi svo á að greiðslutilkynningar stefnda og móttaka hans á greiðslum samkvæmt þeim, jafngildi fullnaðarkvittunum, þurfi einnig önnur skilyrði að vera uppfyllt til að undantekningarreglunni verði beitt. Í fræðikenningu á sviði kröfuréttar hafi verið talið að frávik frá framangreindri meginreglu komi einungis til álita í algerum undantekningartilvikum. Til að undantekningarreglan geti átt við hafi verið talið að fullnægja þurfi öllum eftirfarandi skilyrðum: Í fyrsta lagi verði skuldari að vera í góðri trú, þegar hann greiði kröfuna, um að hún feli í sér fullnaðargreiðslu. Í þessu skilyrði felist efnislega að skuldari megi ekki hafa haft ástæðu til að ætla í ljósi aðstæðna að greiðslan væri ekki fullnaðargreiðsla. Í öðru lagi sé það gert að skilyrði fyrir beitingu undantekningarreglunnar að aðstæður séu með þeim hætti að það standi kröfuhafa nær en skuldara að bera áhættuna af vangreiðslu. Í þriðja lagi megi viðkomandi aðstæður ekki vera auðgreinanlegar eða augljósar. Í því felist að ef skuldari á, í ljósi aðstæðna, að geta áttað sig á því að ekki hafi verið um fullnaðaruppgjör að ræða, komi ekki til álita að beita undantekningarreglunni.

Við beitingu reglunnar í Hæstaréttardómi í málinu nr. 600/2011 og í Hæstaréttardómi í málinu nr. 464/2012 hafi rétturinn tekið til skoðunar hvort atvik í málinu væru með þeim sérstaka hætti að víkja bæri frá meginreglunni og hafna tilkalli kröfuhafa til viðbótargreiðslu. Í báðum málunum komi fram að þegar skuldarar hafi greitt afborganir og vexti af lánnum sínum, hafi aðilar gengið út frá því að útreikningur kröfuhafa hafi tekið mið af því að ákvæði skuldabréfsins/lánssamningsins um gengistryggingu höfuðstólsins væru gild. Hafi rétturinn talið að skuldarar hafi verið í góðri trú um lögmæti þeirrar skuldbindingar sem þeir hafi gengist undir gagnvart kröfuhafa og þar með í góðri trú um að fyrrnefndar greiðslur þeirra fælu í sér fullar og réttar efndir af þeirra hálfu. Verði ekki séð að atvik í þessu máli séu frábrugðin atvikum í framangreindum málum hvað þetta varði og beri því að líta svo á að stefnandi hafi verið í góðri trú um að greiðslur hans væru fullnaðargreiðslur vaxta þegar hann hafi innt af hendi greiðslur af skuldabréfi sínu. Stefndi ítrekar þó að þetta eigi aðeins við um þær greiðslur af skuldabréfinu sem stefnandi hafi sannanlega innt af hendi frá því að hann hafi gefið út skuldabréfið og til þess dags er stefndi hafi tilkynnt stefnanda um endurútreikning lánsins. Stefnandi geti ekki talist hafa í höndum fullnaðarkvittanir vegna gjalddaga af láninu sem hann hafi ekki greitt, til að mynda þeirra gjalddaga sem hafi átt að vera til greiðslu á tímabilinu 15. nóvember 2008 til 15. júní 2009 og 15. júlí 2010 til 16. ágúst 2010. Auk þess geti stefnandi ekki hafa talist vera í góðri trú um að greiðslur, sem hann hafi ekki innt af hendi, hafi verið fullnaðargreiðslur vaxta og því eigi framangreint ekki við um þær greiðslur afborgana og vaxta sem hafi verið frestað og bætt við höfuðstól lánsins. Kröfugerð stefnanda sé ábótavant að því leyt að hún taki ekki mið af þessu.

Þá hafi verið litið til þess í framangreindum dómum Hæstaréttar hversu langt hafi verið liðið á lánstímann og hvort fjárhæð viðbótarkröfu væri umtalsverð í ljósi upphaflegrar lánsfjárhæðar. Stefnandi hafi gefið út hið umþrætta skuldabréf til stefnda hinn 16. mars 2006. Þegar stefndi hafi endurreiknað skuld stefnanda hinn 1. mars 2011 hafi verið liðin fimm ár af 30 ára lánstíma samkvæmt skuldabréfinu. Í ljósi Hæstaréttardóms í málinu nr. 464/2012 megi því segja að komin hafi verið á festa í framkvæmd endurgreiðslna af skuldabréfinu. Samkvæmt endurútreikningi stefnda á fjárhæð skuldar stefnanda hinn 1. mars 2011 hafi hún numið 17.802.022 krónum. Samkvæmt þeirri aðferðafræði sem beitt hafi verið í Hæstaréttardómi í málinu nr. 464/2012 hefðu þá átt að standa eftir um það bil 10.366.667 krónur af höfuðstól skuldarinnar í ljósi þess að stefnandi hafi þá greitt 49 afborganir af 360 jöfnum afborgunum. Samkvæmt framangreindri aðferðafræði hafi því endurútreikningurinn í reynd falið í sér viðbótarkröfu um vexti fyrir liðna tíð sem hafi svarað mismuninum á þessum tveimur fjárhæðum, eða 7.435.355 krónum. Þess skuli þó getið að framangreindur útreikningur taki ekki mið af því að stefnandi hafi notið ákveðinna greiðsluúrræða, þ.e. greiðslujöfnunar og fastrar greiðslu fram að endurútreikningsdegi, líkt og rakið sé í málavaxtalýsingu. Ekki verði öðru haldið fram en að viðbótarkrafa stefnda sé umtalsverð að því virtu að upphaflegur höfuðstóll skuldabréfsins hafi verið 12.000.000 króna.

Við mat á því hvort komi til álita að beita undantekningarreglunni hafi í framangreindum dómum Hæstaréttar loks verið litið til þess hvort aðstöðumunur hafi verið á aðilum við samningsgerð. Dómstólar virðist beita ströngu mati á aðstöðumun milli fjármálafyrirtækis og gagnaðila þess í sambærilegum málum og því sem hér sé til skoðunar, sbr. Hæstaréttardóm í málinu nr. 464/2012. Í ljósi þess

verði ekki öðru haldið fram hér en að töluverður aðstöðumunur hafi verið á aðilum við útgáfu skuldabréfsins, enda stefndi fjármálafyrirtæki, en stefnandi einstaklingur og stefnda sé ekki kunnugt um að hann hafi búið yfir sérþekkingu um fjármálastarfsemi.

Stefndi fallist á, þegar öll framangreind atriði séu virt heildstætt, sbr. einnig niðurstöðu Hæstaréttar í framangreindum dómum réttarins í málum nr. 600/2011 og 464/2012, að það standi stefnda nær en stefnanda að bera þann vaxtamun sem hlotist hafi af hinni ólögsmætu gengistryggingu þann tíma sem stefnandi hafi sannanlega greitt af láni sínu. Telji stefndi því uppfyllt skilyrði fyrir því að beita undantekningarreglunni um fullnaðarkvittanir í viðbótarkröfu stefnda á hendur stefnanda um vexti fyrir liðna tíð. Stefndi áskilji sér rétt til að leggja fram yfirlit yfir endurútreiknaða fjárhæð eftirstöðva láns stefnanda í samræmi við framangreint á síðari stigum málsins.

Stefndi telur því, í samræmi við framangreinda umfjöllun, að fallast megi á það að þær vaxtagreiðslur stefnanda, sem hann sannanlega hafi innt af hendi af skuldabréfinu til endurútreikningsdags, hinn 1. mars 2011, séu fullnaðargreiðslur vaxta, svo fremi að stefnandi lagfæri kröfugerð sína í samræmi við athugasemdir stefnda, en eftir þann dag skuli skuldin bera vexti samkvæmt 4. gr., sbr. 3. gr. laga nr. 38/2001, þar til skuldin hafi að fullu verið upp gerð.

Kröfu sína um sýknu af þriðju varakröfu stefnanda, um að viðurkennt verði að skuld stefnanda samkvæmt skuldabréfinu skuli bera nafnvexti samkvæmt 3. gr. skuldabréfsins frá 27. mars 2006 til 18. desember 2010, byggir stefndi á sömu málsástæðum og um sýknu af aðalkröfu stefnanda. Þá kveðst stefndi, ef stefnandi bætir úr kröfugerð sinni í þriðju varakröfu á síðari stigum, í samræmi við athugasemdir stefnda við kröfugerð stefnanda, byggja á öllum sömu röksemdum og komi fram í tengslum við umfjöllun stefnda um aðra varakröfu stefnanda. Vísar stefndi því alfarið í rökstuðning sinn í tengslum við aðra varakröfu.

Um lagarök vísar stefndi til laga nr. 38/2001, um vexti og verðtryggingu, einkum 3. og 4. gr. laganna, meginreglu kröfuréttar og 80. gr. laga nr. 91/1991, um meðferð einkamála.

Kröfu um málskostnað byggir stefndi á 1. mgr. 130. gr. laga nr. 91/1991, um meðferð einkamála.

Kröfu um virðisaukaskatt byggir stefndi á lögum nr. 50/1988, um virðisaukaskatt. Stefndi sé ekki virðisaukaskattsskyldur og því beri honum nauðsyn til að frá dómi fyrir skattinum úr hendi stefnanda.

V

Ágreiningur aðila lýtur að útreikningi á láni sem stefnandi tók hjá forvera stefnda, Landsbanka Íslands hf., hinn 16. mars 2006.

Aðila greinir ekki á um að umdeildur samningur hafi verið með ólögmati gengistryggingu, en stefnandi byggir á því að við endurútreikning lánsins vegna ólögmatu gengistryggingarinnar hafi verið óheimilt að breyta vaxtaákvæði samningsins og krefja um seðlabankavexti. Breyting á samningsvöxtum í samningi aðila sé í andstöðu við tilskipun ráðsins 93/13/EBE, 3. mgr. 36. gr. c samningalaga og laga um neytendalán nr. 121/1994.

Ekki skal leita ráðgefandi álits EFTA-dómstólsins nema þörf sé á því við úrlausn á máli að taka afstöðu til skýringar á EES-samningnum, bókunum með honum, viðaukum við hann eða gerðum sem þar er getið, sbr. 1. gr. laga nr. 21/1994, um öflun álits EFTA-dómstólsins um skýringu samnings um Evrópska efnahagssvæðið. Ber því aðeins að leita slíks álits ef ætla má að túlkun tiltekinna ákvæða EES-samningsins eða viðkomandi gerða Evrópusambandsins geti að einhverju leyti breytt niðurstöðu í því ágreiningsmáli sem til meðferðar er. Þegar afstaða er tekin til beiðni um að leita ráðgefandi álits EFTA-dómstólsins er því óhjákvæmilegt að dómari taki að einhverju leyti afstöðu til þess hvaða þýðingu röksemdir aðila um beitingu EES-samningsins eigi að hafa.

Eins og að framan er lýst lýtur ágreiningur aðila fyrst og fremst að því hvort tilgreint ákvæði í íslenskum lögum, þ.e. 3. mgr. 36. gr. c laga nr. 7/1936, um samninga, umboð og ógilda löggæringa, eigi að leiða til þess að ákvæði um vexti í samningi aðila eigi að standa óbreytt. Jafnframt er á því byggt að í ákvæði 6. gr. tilskipunar 93/13/EBE felist meginregla um að ákvæði í samningi lánastofnunar við neytanda verði ekki breytt neytanda í óhag, gegn andmælum hans, en ákvæði þetta hafi verið innleitt í íslenskan rétt með 36. gr. a-d laga nr. 7/1936. Skýring 3. mgr. 36. gr. c laga nr. 7/1936 ráðist m.a. af skýringu ákvæðis tilskipunar ráðsins 93/13/EBE frá 5. apríl 1993, um óréttmæta skilmála í neytendasamningum.

Eins og rakið hefur verið byggir stefndi sýknukröfu sína í málinu m.a. á því að lánið skuli bera vexti samkvæmt 4. gr., sbr. 3. gr. laga nr. 38/2001, um vexti og verðtryggingu, frá stofnþegi kröfunnar til lokagjaldþaga hennar. Ákvæði laga nr. 121/1994, um neytendalán, og laga nr. 36/1936, um samningsgerð, umboð og ógilda löggæringa, fái því ekki haggað, og vísar stefndi m.a. til dómafordæma Hæstaréttar í málunum nr. 471/2010 og 600/2011.

Í fyrrgreindum dómum Hæstaréttar var talið að samningsákvæði lánsamninga í íslenskum krónum, sem bundnir væru gengi erlendra gjaldmiðla, færu í bága við ófrávíkjanlegar reglur 13. og 14. gr. laga nr. 38/2001, um vexti og verðtryggingu. Í hæstaréttarmálinu nr. 471/2010 var ekki, frekar en í máli því sem hér er til úrlausnar, ágreiningur um að gengistrygging í samningi aðila væri ógild, en aðila greindi á um hvort og þá hvaða áhrif þetta hefði á vexti af láninu. Var þar talið að vextir samkvæmt samningi aðila væru tengdir beint við LIBOR-vexti af láninu í þeim myntum, sem hin ógilda gengistrygging samkvæmt samningi aðilanna miðaðist við. Slík gengistrygging gæti ekki komið til álita nema í tengslum við gengistryggingu lánsins. Vegna þessa taldi Hæstiréttur óhjákvæmilegt að ógildi ákvæðisins um gengistryggingu leiddi til þess að líta yrði með öllu fram hjá ákvæðum samningsins um vaxtahæð. Taldi rétturinn að bein og órjúfanleg tengsl væru milli ólögmatra skilmála skuldabréfs um gengistryggingu láns og fyrirmæla þess um vexti. Væri því hvorki unnt að styðjast við þau fyrirmæli óbreytt, né gefa þeim, með skýringu, annað inntak. Því yrði með öllu að

líta fram hjá ákvæðum samningsins um vaxtahæð. Þar sem viðkomandi lánessamningur hafi hins vegar kveðið á um að skuldin bæri vexti, væri óhjákvæmilegt að líta svo á að atvik hafi svarað til þess að samið hafi verið um að greiða vexti af peningakröfu, án þess að tiltaka hverjir þeir skyldu vera. Með vísan til 4. gr., sbr. 3. gr. laga nr. 38/2001, voru vextir því ákveðnir jafnháir vöxtum sem Seðlabanki Íslands ákveður með hliðsjón af lægstu vöxtum á nýjum almennum óverðtryggðum útlánnum hjá lánastofnunum, og birtir eru samkvæmt 10. gr. sömu laga. Síðan hafa fleiri dómar fallið í Hæstarétti þar sem reynt hefur á túlkun vaxtalaga og laga um neytendavernd, við endurútreikning á lánessamningum í íslenskum krónum og eru taldir hafa verið bundnir ólögumætri gengistryggingu.

Skilmálum umdeilds samnings í máli þessu svipar mjög til skilmála samninga sem um er fjallað í fyrrgreindum dómum Hæstaréttar. Í þeim dómum verður hins vegar ekki séð að þar hafi með beinum hætti verið byggt á málsástæðum tengdum efni þeirrar tilskipunar sem stefnandi vísar til í beiðni sinni.

Beiðni stefnanda um ráðgefandi álit EFTA-dómstólsins er m.a. studd þeim rökum að dómar Hæstaréttar hafi ekki fordæmisgildi við úrlausn máls þessa.

Samkvæmt 3. gr. laga nr. 2/1993 skal skýra lög og reglur, að svo miklu leyti sem við á, til samræmis við EES-samninginn og þær reglur sem á honum byggja. Ekki verður hins vegar séð að túlkun á fyrrgreindri tilskipun varpi neinu ljósi á hvernig skýra beri fyrrgreint ákvæði 3. mgr. 36. gr. c laga nr. 7/1936, eða túlkun Hæstaréttar Íslands á lögum nr. 38/2001, um vexti og verðtryggingu, en um lögskipti aðila fer eftir íslenskum lögum, enda hefur samþykkt laga nr. 2/1993 um Evrópska efnahagssvæðið, engu breytt um hver fer með löggjafarvald hér á landi, sbr. 2. gr. stjórnarskrárinnar.

Samkvæmt ofanrituðu þykir stefnandi því ekki hafa fært fyrir því fullnægjandi rök að álit EFTA-dómstólsins geti skipt máli við úrlausn á því hvort einungis beri að greiða vexti í samræmi við ákvæði lánessamningsins, sem um er deilt í málinu. Í því ljósi verður kröfu stefnanda um að leita ráðgefandi álits EFTA-dómstólsins á ákvæðum tilskipunar nr. 93/13/EBE, um óréttmæta skilmála í neytendasamningum, samkvæmt framansögðu hafnað.

Hervör Þorvaldsdóttir héraðsdómari kvað upp úrskurð þennan.

## Ú R S K U R Ð A R O R Ð:

Hafnað er beiðni stefnanda, Alfreðs Sturlu Böðvarssonar, um að leitað verði ráðgefandi álits EFTA-dómstólsins í málinu.

Hervör Þorvaldsdóttir

